

Om att vara barn på 40- och tidiga 50-talet

Det sägs att man inte kan minnas något före femårsåldern. Jag tror jag har ett minne från tiden jag låg i vagn. Ett minnesfragment av en känsla av välbehag. Jag ligger som nere i en låda. Det är varmt och tryggt. Det gungar. En luftrörelse och något kallt sveper ner och snuddar min näsa. Ovanför finns färger, rostbrunt, mörkgrönt, vitt och något lysande blått. (Tallar mot en vinterhimmel?)

Jag var ett sjukligt barn ända sedan födelsen. En kvart yngre än brorsan fick jag börja livet i en kuvös. Mamma trodde att hon bara fått ett barn. Det var luftrören som inte fungerade. Minns ett ständigt hostande och otaliga läkarbesök. En doktor ordinerade stryk. Jag hostade bara för att få uppmärksamhet, sa han. Som tur var följde inte mamma hans råd. Det var barnastma jag hade konstaterades senare.

Jag såg en rubrik på nätet häromdagen där någon skrivit att 40-talisterna var födda med guldsked i mun. Den personen måste ha missuppfattat något. 40-talet var ett decennium av krig och nöd. Bara tjugo år efter första världskrigets slut var det dags för ännu ett stort krig. Det startade med Adolf Hitlers och nazitysklands invasion av Polen första september 1939. Under sex år rasade sedan kriget i nästan hela världen. I Finland var det först det finska vinterkriget följt av fortsättningskriget. 70.000 finska krigsbarn kom hit.

Både Danmark och Norge ockuperades av Tyskland. Var det bara för att Sverige släppte igenom de s.k. 'permitenttågen' som Sverige skonades och slapp dras in i kriget? Det fanns gott om nazister i de övre samhällslagren här i Sverige. Även kung Gustaf V lär ha haft sina sympatier hos Hitler. Den norske kungen fick inte ha sin fristad här utan måste fortsätta till Storbritannien. En som på sätt och vis gjorde motstånd var Karl Gerhard som sjöng om den 'Ökända hästen från Troja' fast överheten försökte stoppa honom. I Amerika gjorde Charlie Chaplin en parodi på Hitler i sin film 'Diktatorn'.

Jag var för liten för att ha egna minnen från vad kriget handlade om, men otaliga böcker och filmer har sedan dess skildrat krigets alla sidor. Vi minns slaget om Storbritannien med

den s.k. 'Blitzen', då tyskarna bombade London och andra städer i nästan nio månader. Vi minns Pearl Harbor på ön Oahu, Hawaii då japanska kamikazepiloter bombade USA:s marina bas sönder och samman. Vi minns att den brittiske general Montgomery besegrade 'Ökenräven' Rommels Afrikakår vid El Alamein. Vi minns Stalingrad. Framför allt minns vi de fasansfulla koncentrationslägren och det systematiska utrotandet av judar. Ett barbari utan motstycke.

6 juni 1944 var dagen 'D' då Normandie invaderades av de allierade. Det blev också början till slutet för Tyskland. I april 1945 begick Hitler självmord tillsammans med Eva Braun i en bunker under Berlin. I krigets slutskede bestämde Churchill, Roosevelt och Stalin vid Jaltakonferensen hur Europa skulle se ut i framtiden. Sjätte och nionde augusti samma år fälldes atombombarna över Hiroshima och Nagasaki Ännu ett exempel på människans vansinne.

President Roosevelt dog 1945. 1947 seglade norrmannen Thor Heyerdahl över Stilla havet på en flotte gjord av nio balsaträstockar. Flotten döpte han till KonTiki efter en av inkafolkets gudar. Sveriges arvprins Gustav Adolf dog i en flygolycka på Kastrop samma år och 'lillprinsen' blev faderlös vid åtta månaders ålder. 1949 utropades 'Folkrepubliken Kina' av Mao Zedong.

Brorsan och jag.

Det närmaste Sverige kom kriget var isoleringen, brist på nästan allt, ransonering och mörkläggning. Och så låg många män inne i beredskapstjänst. De familjer som kunde, höll sig med en hushållsgris och höns. Man drack kaffe gjort på zikorians rostade rötter. Vi levde under 'Knapphetens kalla stjärna', men det sägs att svenskarna aldrig varit så friska som under krigsåren.

Ingers tankar

Barnens brevlåda med Sven Jerring i en utsändning 1952.

1949 när jag och tvillingbrorsan fyllde fem år fick vi var sin frukostservis med Snövitmotiv i födelsedagspresent. Den skulle komma till användning i många år vid våra frukostar innan vi gav oss iväg till skolan. När mamma frågade vad min bror ville ha för godis när hon gick och handlade var svaret alltid "en kupong kakor".

Första gången jag gick på bio var med mamma och vi såg Askungen på Grandbiografen. Vilken upplevelse, jag försvann i en annan värld. När filmen började skiftade ridån färg i rosa och lila och en gonggong ljud.

När jag var sex år satt jag på golvet nedanför radiobordet och lyssnade på när Sven Jerring refererade från kung Gustav V:s sorgetåg. Så liten jag var kände jag av den tunga stämningen. Jag lyssnade mycket på radion, 'barnens brevlåda' med Sven Jerring, barnteater och 'grammofontimmen'.

Vid sex år fick man börja i barnträdgården som det hette. Vår var belägen i bottenplanet på ett hus vid Skyttegatan i Västerås. Det var dåtidens förskola. Där fick vi leka inne eller ute, en grupp på förmiddagen, en annan på eftermiddagen. Som mellanmål fick vi dricka mjölk i tjocka bakelitmuggar som var söndertuggade i kanten. Till det serverades bitar av knäckebröd med sirap på. Det var ett stoj och ett stim. Jag minns ännu dofterna av kritorna och hur det lukta- de på det mosklädda berget som vi hade alldeles intill.

Min bror och jag fick följas åt i samma klass när vi började i Korsängsskolan. Det var en stor skola med många barn i klasser upp till sjuan. Som smågluttare var man livrädd när man var tvungen att passera skolgården där de 'stora' höll till. För min bror blev det en tuff tid eftersom han var vänsterhänt. Det fick man inte vara. Fröken delade en skrivbok i två delar. En halva skulle lille Kalle ha fullskriven till nästa dag. Hon slog honom på vänsterhanden med en linjal om han fattade pennan med fel hand. Kalle vägrade att gå till skolan och mamma fick skjutsa honom dit på sin cykel. Till frukost nästan varje dag åt vi Husmans knäckebröd som vi halverade till långsmala bitar lagom att doppa i varm choklad i våra 'Snövitmuggar'. Inte den nyttigaste frukosten enligt våra dagars hälsoråd.

Jag tyckte om att rita. Det var sagoprinsessor och djur av olika slag. Men Fröken gillade inte mina harar. De skuttade. Jag förstod inte att en hare bestod av ett antal cirklar och ovaler staplade på varann. Jag fick 'sitta kvar' tills jag hade lärt mej. Men Frökens 'knappt godkänt' i teckning, fick jag snart höjt till AB, a och stort A när skolornas teckningskonsulent fick ett ord med i laget.

Att läsa var ett annat intresse. Jag minns när jag på vinterkvällarna fick följa med mamma till biblioteket i Gideonsbergsskolan. Hon gick till vuxenavdelningen och jag botaniserade bland böcker om djur och en massa små sagoböcker i röda skinnband. Det var en sagosamling med klassiska folksagor, mest tyska. Eftersom jag ofta var hemma från skolan, då jag var sjuk, blev det mycket högläsning. Det bästa jag visste var när mamma satt på sängkanten och läste för mig eller berättade om hur det var när hon var liten. Hon var en fantastisk mamma som visste vad barn tyckte om.

Bokintresset har följt mig under alla år. Jag tycker synd om dem som skryter med att de "aldrig läst en bok". De vet inte hur mycket de går miste om.

11 oktober 2020

Inger Klintberg Danielsson